

# GYÓGYSZERÉSZETTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

Gyógyszerészet 52. 221-222. 2008.

## Kazay Endre neves magyar gyógyszerész oktatási tevékenysége

<sup>1</sup>Dr. Lárencz László és <sup>2</sup>Szmodits László

*Kazay Endre* (1876-1923) neves magyar gyógyszerész valamennyi munkahelyén ápolta kapcsolatát a gyógyszerésztudománnyal. A gyógyszerészi munkát mindig a gyógyszerészi gyakorlat szemszögéből vizsgálta. Mindig valami újat kívánt adni a gyógyszerészeknek. Megosztotta tapasztalatait a kollégákkal, így oktatva őket, hogyan lehet egy gyógyszert még jobban elkészíteni. Oktatási tevékenységével a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság alapítása és a szervezett gyógyszerész-továbbképzés bevezetése előtti időben a továbbképzést is szolgálta. A III. Magyar Gyógyszerkönyv 1909-ben jelent meg. Az új gyógyszeralapanyagokról és a vizsgálati módszerekről már Kazay is tartott előadást.

### *Kazay tankönyvei*

A XIX. század második felében világszerte fellendült a szerves kémia, azonban hazánk visszamaradt ezen a téren. Ebben az időben csak a természetes szerves vegyületeket vizsgálták Magyarországon és a tankönyvek teljes hiánya igazolja, hogy akkoriban a kutatásra ösztönzően ható szerves kémiai vegyipar hazánkban még nem volt.

A szerves vegyületek szintézise, kutatása a gyógyszeripar fejlődésével indult meg hazánkban. *Kazay Endre* a nagyon jelentős és sikeres négy kötetes Gyógyszerészi Lexiconja (1900-1901) után még szigorló egyetemista korában írta és jelentette meg 1903-ban az „Organikus chemia alapfogalmai” című litografált egyetemi jegyzetét. Ennek bővített kiadása már 1908-ban könyv alakban megjelent. Hosszabb ideig tanultak ezekből a gyógyszerészhallgatók. Ebben az időben a vegyészhallgatók *dr. Lengyel Béla* egyetemi tanár organikus kémiai jegyzetéből (1903), az állatorvos-hallgatók *dr. Bugarszky István* és *dr. Liebermann Leó* professzorok Kémia könyvéből (1908), a magyaróvári gazdasági akadémia hallgatói pedig *dr. Nuricsán József* 1906-ban megjelent Szénvegyületek kémiája c. könyvéből tanultak. Ezeket egészítette ki *Bartal Aurél* „Szerves vegyületek előállítására” c. kötete (1909) és *Kazay Endre* „III. Magyar Gyógyszerkönyv elemző módszerei” c. jegyzetét (1913) is sokan forgatták abban az időben.

Kazay a Gyógyszerészhallgatók Egyesületében gyakran tartott előadásokat a gyógyszerészi gyakorlat egyes problémáiról. Egyik előadásában „A fluid extractumok kémiája, különös tekintettel az Extractum

chinae fluidumról” címmel értekezett. Az előadásról megjelent cikk írója kiemelte Kazay nagy tudását és kitűnő előadó képességét [1].

### *Kazay, mint a Drogista Szakiskola tanára*

Az 1884. évi XVII. számú ipartörvény 10. §-a állami engedélyhez kötötte a drogista szakma gyakorlását, a törvény 67. §-a pedig a szakképzésről intézkedett [4]. A drogisták a vegyszerek, pipere-, valamint háztartási cikkek kis- és nagykereskedelmi forgalmazásával foglalkoztak [2, 3] és t.k. a korabeli gyógyáru-nagykereskedelmi vállalatoknál (Kochmeister utódai, Neruda, Thallmayer-Seitz cégek) működtek. Ebben az időben jelentős szerepük volt a szakiskoláknak, így a drogisták hosszabb ideig napirenden tartották szakképesítésük megoldását. Törekvésüket erősítette, hogy a XX. század első évtizedeiben az általános műveltség nemcsak társadalmi, hanem még politikai fogalom is volt, így a szakképzett embert a polgári társadalom teljes értékű tagjaként ismerték el.

Hosszú előkészület után *dr. Festetich Géza*, Budapest egykori tanügyi tanácsnoka az 1909/1910. tanévtől engedélyezte a Drogista Szakiskola indulását [5]. Az iskola a fővárosi VIII. kerületi Röck Szilárd utca 13. alatt, a Kereskedelmi Szakiskola épületében nyílt meg. Az iskola élére *dr. Száhlender Lajos* (1877-1946) gyógyszerészt nevezték ki [6]. A tanári karban gyógyszerészeket is alkalmazott, így *Kazay Endrét*, *dr. Weber Dezsőt* (1883-1952) és másokat. Kazay itt 1915. szeptemberig osztályfőnök is volt [7, 8]. Az iskolában a vegytant oktatta. A tanév végén minden tanuló Értesítőt kapott, melyet a munkáltatójával is láttamoztatni kellett. Az iskola sikeres elvégzésével elnyerték a drogista szakképesítést. Erről Kazay így írt *Blahó Mária* sógornőjének: „az iskolámat már megszoktam... Tanítványaim szorgalmasan tanulnak, jó kedvvel jönnek hozzám, mert érdekessé teszem a magyarázatot egyszerű példákkal” [9].

### *Kazay oktatási tevékenysége Vértesacsán*

*Kazay Endre* a Bihar megyei vaskóhi gyógyszertár vezetése mellett csak úgy tarthatta meg az előadásait, ha a kérdéses napon átmenetileg zárva maradt a gyógyszertára, de ez nem akadályozta oktatási tevékenységében. Utolsó munkahelyén, a Fejér megyei Vértesacsá községében is felkérték előadások tartására a helyi

érdeklődőknek. A mézről, a teafélékről, a gyógynövénygyűjtésről és a gyógynövények hatásáról, a barlangkutatásról, a világmindenségről és egyéb témákról adott elő. „Az ember helye a természetben” címen 1922 decemberében tartott előadóiülésén előrevetítette korunk egyik problémáját, a természetes környezet pusztulását. Erről így írt 1922. december 17-én a Nagybányán élő szüleinek: „az ipar és a technika fejlődésével egyre inkább beavatkozunk a természet rendjébe. (...) Hiába csapoljuk le a mocsarat, mely a folyók derítőjének szolgál. (...) A szennyezett víz a városok és az ipar fejlődésével egyre több lesz. Lehet, hogy nincs messze az idő, amikor majd Földünk embereinek ez már problémát jelent” [10].

Vértesacsán az I. világháború végén felkérték, hogy gyógyszerészi munkája mellett a helyi iskolában a vizsza nem tért tanárok helyett a közismereti tantárgyakat oktassa. A fizika és kémia mellett az emberi szervezet felépítésére, működésére és alapvető egészségtani ismeretekre is oktatta a tanulókat. Itt is hamar figyelmet keltett bemutatott kémiai kísérleteivel. Az iskolai órarend szerint hétfőn, szerdán és pénteken számtant, kedden és csütörtökön fizikát és kémiát, szerdán és szombaton pedig az emberi szervezet felépítését, működését adta elő. A falu környékén termő gyógynövények gyógyászati alkalmazásairól is értekezett. Mivel diákjait a háború tudományos ismeretei is érdekelték, elmondta, hogyan lehet hadi kenyeret készíteni, hogyan távolíthatjuk el szénrel a mérgeket? A lövedékek pontos becsapódásáról is előadott 1920-ban.

Utolsó budapesti előadását 1923. március 6-án tartotta „a tabletták komprimálása közben beálló kémiai változásokról”. Megállapította, hogy a nagyobb prelesési erő káros kémiai változásokat is okozhat. Így a fenoltalein tabletták megvörösödhetnek, a káliumjodid tablettából pedig elemi jód szabadulhat fel.

A már régóta betegeskedő Kazayt a budapesti utazás nagyon megviselte. Betegsége alatt néhány hétre bezárt a gyógyszertár. Vértesacsán hunyt el 1923. április 20-án. Személyében egy jelentős kiválóságot veszítettünk el, aki gyógyszerészi tevékenysége mellett

hivatásának tekintette nagy tudása átadását a kollégáinak. Kazay 250 publikációjának teljes bibliográfiáját tartalmazza dr. Lázencz László tanulmánya, melyet a Galenus Kiadó a „Gyógyszerészeti Lexicon” reprint kiadásához mellékelte [11].

A Vértesacsai Általános Iskola vezetői már 1989-ben felvetették, hogy iskolájukat Kazay Endréről nevezzék el. Sajnos akciójuk eredménytelen maradt. Most ismételten javaslatot teszünk, hogy a Vértesacsai Általános Iskola felvehesse *Kazay Endre* nevét. Reméljük, hogy mostani javaslatunkat már figyelembe veszik az illetékesek

## IRODALOM

1. Gyógyszerészek Lapja, Budapest, 116-117 (1913) –
2. *Lázencz L.*: A Fővárosi Drogista Szakiskola és a drogista szakma oktatásának története. *Communicationes de Historiae Artis Mediciniae*. Budapest, 170-173. kötet, 139-143 (2000) –
3. *Kazay E.*: Gyógyszerészi Lexicon. II. kötet, Nagybánya, 277 (1900) –
4. Magyar Törvénytár. 1884-1886. Budapest, 61-62, 72 (1887) –
5. *Lázencz L.*: i. m. 170 –
6. *Táplányi E.*: Dr. Száhlender Lajos (1877-1946). *Gyógyszerészet*, 22, 387 (1978) –
7. A Budapesti Drogista és Gyógyáru Nagykereskedelmi Szakiskola iratanyaga. Fővárosi Levéltár. VIII/738. –
8. Gyógyszerészi Hetilap, Budapest, 742 (1912) –
9. Kazay Endre levele Blahó Máriának. Budapest, 1912. december 2. –
10. Kazay Endre levele apjának, Kazay Andrásnak. Vértesacsá, 1922. december 1. –
11. *Lázencz L.*: Kazay Endre hírneves gyógyszerész. Galenus Kiadó, Bp. 2000.

L. L á z e n c z – L. S z m o d i t s: *Educational activity of Endre Kazay, the well-known Hungarian pharmacist*

The authors introduce the educational activity of Endre Kazay (1876-1923), the well-known Hungarian pharmacist. His numerous academic lectures and professional teachings at the Special School of Chemistry in Vértesacsá has significantly contributed to the development of pharmaceutical sciences (in Hungary). The bibliography of the doctoral dissertation of dr. Lázencz, Kazay-researcher, as well as family correspondence of Kazay and the memories of his sister-in-law Mrs. Etelka Blahó, recorded on tape in 1922 were used for this publication.

<sup>1</sup>Pécs, Jókai Mór u. 51. – 7622

<sup>2</sup>Budapest, Högyes E. u. 1. – 1092

## Köszönet

A dr. Brantner Antal volt felelős szerkesztőnk által alapított

### „Szentlőrinci Brantner-Koncz Múemlékház múzeumi működését támogató alapítvány”

ezúton köszöni mindazok támogatását, akik 2007-ben személyi jövedelemadójuk társadalmi szervezetek, alapítványok részére átutalható 1%-ával támogatták a Múemlékház működését.

## Felhívás

A dr. Brantner Antal volt felelős szerkesztőnk által alapított

### „Szentlőrinci Brantner-Koncz Múemlékház múzeumi működését támogató alapítvány”

ezúton kéri a gyógyszerész kollégákat, hogy 2007. évi személyi jövedelemadójuk társadalmi szervezetek, alapítványok részére átutalható 1%-ával támogassák a Múemlékház működését.

Az Alapítvány bankszámlaszáma: 50700011-11021034  
(Szentlőrinci Ormánsági Takarékszövetkezet – Szentlőrinc, 7940)  
adószáma: 18322439-1-02

Szentlőrinc, 2008. január

Az Alapítvány Kuratóriuma nevében  
Prof. dr. Szabó László Gyula  
kuratóriumi tag

## Felhívás

### a Mozsonyi Sándor Alapítvány támogatására

*Kedves Kolléga!*

***Kérjük, hogy 1 %-ával legyen szíves támogatni***

**a Dr. Mozsonyi Sándor Alapítványt**

(adószámunk: 18037748-1-42).

Alapítványunk a jó tanulmányi előmenetelű gyógyszerészhallgatókat, Ph.D. ösztöndíjasokat, doktoranduszokat, és fiatal oktatókat kívánja jutalmazni, immár huszadik éve. Ez idő alatt sok kitűnő képességű és előmenetelű fiatal részesült a pályadíjban. Ezt a szép kezdeményezést szeretnénk tovább folytatni.

Megértését, és segítségét előre is hálásan köszönjük!

Budapest, 2008. január

Dr. Stampf György  
a Kuratórium elnöke

## A „Klasszikus gyógyszerészeti tudományok újabb eredményei”

A Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság kreditpontos továbbképző sorozata – 2008.

### Központi téma: daganatellenes szerek

#### 1. Gyógyszerészi kémia

Dr. Szakonyi Zsolt PhD, egyetemi docens

- Daganatellenes szerek (citotoxikus és citosztatikus hatóanyagok) kémiai jellemzése
- A daganatkezelés adjuvánsai; hányáscsillapítók

#### 2. Gyógynövényismeret és fitoterápia

Prof. Dr. Szabó László Gy. DSc

- Sejtműködést befolyásoló növényi citosztatikumok és potenciális hatóanyagok a daganatok adjuváns kezelésében
- Tények és tévhitek a fitoterápiában

#### 3. Gyógyszertechnológia és biofarmácia

Prof. Dr. Klebovich Imre DSc

- Bioequivalencia vizsgálatok; a daganatellenes szerekre vonatkozó speciális követelmények
- Gyógyszer-étel interakciók korszerű vizsgálatának kérdései

#### 4. Gyógyszertan

Prof. Dr. Falkay György DSc

- A daganatellenes szerek farmakológiája
- Neurodegeneratív betegségek kezelésének újabb lehetőségei

#### 5. Farmakoepidemiológia és gyógyszerügyi menedzsment

Dr. Nikolics Mária PhD, egyetemi docens

- Citotoxikus készítmények előállításának követelményei/módszertani levelek
- Rendelet vagy irányelv? Működik-e a hivatást jellemző önszabályozás a mai gyógyszerügyi gyakorlatban?

**Megjegyzés:** a kétnapos regionális továbbképzések kreditpont értéke 15, sikeres tesztvizsgálattal 30.

A továbbképzés részvételi díja **MGYT tagoknak 9000 Ft, MGYT tagsággal nem rendelkezőknek 12 500 Ft + 500 Ft/fő pontjövérési díj (GYOFTEX).**

### A továbbképzés helyszínei és időpontjai 2008-ban

<b>Sopron</b>	április 19-20.	<i>Helyszín:</i>	Nyugat-Magyarországi Egyetem, Bajcsy- Zsilinszky út 4.
<b>Nyíregyháza</b>	május 24-25.	<i>Helyszín:</i>	Hotel Korona Kongresszusi terme, Dózsa György út 3-5.
<b>Kecskemét</b>	június 21-22.	<i>Helyszín:</i>	A helyszín szervezés alatt.
<b>Szeged</b>	szeptember 13-14.	<i>Helyszín:</i>	SZTE, GYTK, I. em. II. sz. tanterem, Eötvös u. 6.
<b>Debrecen</b>	október 4-5.	<i>Helyszín:</i>	ÁNTSZ Észak – alföldi Regionális Kirendeltsége, Rózsa hegy u. 4.
<b>Pécs</b>	november 8-9.	<i>Helyszín:</i>	MTA Pécsi Területi Bizottság Székháza, Jurisics Miklós u. 44.
<b>Miskolc</b>	november 22-23.	<i>Helyszín:</i>	BAZ Megyei Kereskedelmi és Iparkamara előadóterme, Szentpáli u. 1.
<b>Budapest II.</b>	december 6-7.	<i>Helyszín:</i>	A helyszín szervezés alatt.

Jelentkezés esetén kérjük az alábbi, vagy az MGYT honlapján (www.mgyt.hu) található jelentkezési lapot kitölteni és az MGYT Titkárságára elküldeni. Cím: 1085 Budapest, Gyulai Pál u. 16., fax: 483-1465; e-mail: tagdij@mgyt.hu



#### JELENTKEZÉSI LAP

- MGYT tag
  Sopron
  Nyíregyháza
  Kecskemét
  Szeged  
 Debrecen
  Pécs
  Miskolc
  Budapest II.

#### „Klasszikus gyógyszerészeti tudományok újabb eredményei 2008.”

A jelentkező neve: .....

Működési nyilvántartási száma: .....

Elérési cím .....

Telefon, fax, e-mail: .....

A részvételi díjról szóló számlát az alábbi névre és címre kérem: .....

A részvételi feltételeket elfogadom, magamra nézve kötelezőnek tartom. A részvételi díj határidőre való befizetéséről gondoskodom.

Dátum:

Aláírás:

## A MAGYAR GYÓGYSZERÉSZTUDOMÁNYI TÁRSASÁG ÁPRILIS 17. – MÁJUS 25. KÖZÖTTI TUDOMÁNYOS ÉS TOVÁBBKÉPZŐ PROGRAMJA

### Április 17-19.

#### **Kórházi Gyógyszerészek XVI. Kongresszusa**

#### **Az MGYT Kórházi Gyógyszerészeti Szervezetének akkreditált rendezvénye**

A kongresszus fő témája: Hagyományok és kihívások – Tradíciók és újdonságok

Helyszín: Pécs, Hotel Palatinus

A kongresszus részletes programja a [www.mgyt-kgysz.hu](http://www.mgyt-kgysz.hu) és a [www.clubservice.hu](http://www.clubservice.hu) honlapokon olvasható.

### Április 19-20. Április 19-én: 9.00-18.00, 20-án: 9.00-16.00

#### **Klasszikus gyógyszerészeti tudományok újabb eredményei**

Részletes program: 224. oldalon

Helyszín: Sopron, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Bajcsy-Zsilinszky út 4.

Részvételi díj: **MGYT tagoknak 9000 Ft, MGYT tagsággal nem rendelkezőknek 12 500 Ft + 500 Ft/fő pontjótáji díj (GYOFTEX)**

Szerezhető kreditpontok száma: 15, sikeres tesztvizsga esetén: 30 pont.

### Április 24-26.

#### **XXXV. Gyógyszeranalitikai Továbbképző Kollokvium**

#### **Az MGYT Gyógyszeranalitikai Szakosztályának akkreditált rendezvénye**

Helyszín: Sopron, Hunguest Hotel Szieszta

A kollokvium részletes tudományos programja az MGYT honlapján ([www.mgyt.hu](http://www.mgyt.hu)) olvasható.

### Május 15-17.

#### **XLIII. Rozsnyay Mátyás Emlékverseny**

Az Emlékversenyt az MGYT a Budapesti Szervezet közreműködésével rendezi.

Helyszín: Budai Sport Szálloda

### Május 24.

#### **Farmakobotanikai terepgyakorlat a pannonhalmi Bencés Apátság botanikus kertjében**

dr. Dános Béla és dr. László-Bencsik Ábel vezetésével

Részletes program: 213. oldalon

Helyszín: Pannonhalma

Szerezhető kreditpontok száma: 5

### Május 24-25. Május 24-én: 9.00-18.00, 25-én: 9.00-16.00

#### **Klasszikus gyógyszerészeti tudományok újabb eredményei**

Részletes program: 224. oldalon

Helyszín: Nyíregyháza, Hotel Korona Kongresszusi terme, Dózsa György út 3-5.

Részvételi díj: **MGYT tagoknak 9000 Ft, MGYT tagsággal nem rendelkezőknek 12 500 Ft + 500 Ft/fő pontjótáji díj (GYOFTEX)**

Szerezhető kreditpontok száma: 15, sikeres tesztvizsga esetén: 30 pont.

## FELHÍVÁS

Tisztelettel értesítjük, hogy

### a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Kórházi Gyógyszerészeti Szervezete 2008. április 17-19. között Pécsen

rendezi meg XVI. Kongresszusát,  
amelyre szeretettel várjuk Önt és kedves munkatársait.

#### **A kongresszus fő témája: Hagyományok és kihívások – tradíciók és újdonságok**

**A kongresszus főszervezői:** prof. dr. Botz Lajos és dr. Higysán Ilona

**A Tudományos Bizottság elnöke:** dr. Soós Gyöngyvér

**A Szervező Bizottság elnöke:** dr. Szabó Csongor

**Rendezvénysszervező iroda:** „Club Service” Kft. – Balogh Tamás és Majorné Balogh

Orsolya, 4024 Debrecen, Kossuth u. 3. II/5.; Tel.: 52/522-222, Fax: 52/522-223; E-mail:  
[clubservice@clubservice.hu](mailto:clubservice@clubservice.hu)

A kongresszus részletes programja 2008. március 15. után az alábbi oldalakon megtalálható:  
[www.mgyt-kgysz.hu](http://www.mgyt-kgysz.hu) és [www.clubservice.hu](http://www.clubservice.hu)